

**DEMONI I KEQ:
MJETET E INFORMACIONIT SI
ZOTËRUES TË KOHËS**

Akbar S. Ahmed

Ky artikull është përkthim e tekstit të z. Akbar S. Ahmed, autorit pakistanez, titulli i origjinalit është: "The evil demon: The media as Master". Në këtë tekst janë shqyrtuar aspekte të ndryshme të ndikimit dhe rolit të mjeteve të informimit në kohën tonë.

Mjetet e informacionit publik paraqesin një rëndësi të madhe në karakteristikat kryesore të postmodernizmit dhe e definojnë civilizimin keqsisht botëror të kohës s' onë. Është e pamundur të kuptohet ndikimi dhe zgjerimi i postmodernizmit, pikëpamjeve, pakuptimsive dhe mangësive të tij, pa kuptuar esencën e medimeve.

Duke marrur parasysh faktin se natyra e shqyrtimit të diskutimit tonë është e paqartë, e padefinuar dhe e ndryshueshme, do të cekim vetëm disa orientime nismëtare të tij, edhe pse mendojmë se është e pamundur që të jepet ndonjë konkluzion i fortë dhe kompakt lidhur me të. Prandaj diskutimet tona paraqesin vetëm vërejtje hyrëse mbi këtë çështje dhe është e domosdoshme të bëhen hulumtime me serioze.

Gjatë historisë, medimet perëndimore kanë qenë rreziku më i madh i islamit: madje më shumë se baruti, trenat dhe telefoni, cilët kanë ndihmuar shumë në kolonizimin e vendeve islame, dhe kanosje më të madhe se aeroplanët, të cilët në fillim të këtij shekulli u paraqitën në vijat ajrore të vendeve islamike. Medimet perëndimore janë të pranishëm gjithnjë dhe në çdo vend, duke atakuar dhe analizuar vazhdimisht edhe pikën e dobët më të vogël.

Sulmet e këtyre medimeve të fuqishme paraqesin problem të dyfishtë për muslimanët. Si duket muslimanët nuk janë në gjendje të mbrohen, ose, çka është edhe më e keq, se nuk mund as të kuptojnë esencën dhe qëllimin e këtij sulmi. Përpos kësaj, prijësit e tyre, të cilët nuk janë tjetër pos mburravecë të thjeshtë, dhe hulumtuesit matufë i prezantojnë në mënyrë tejet poshtëruese, sikur të ishin një turmë shkurtabiqësh cilët pëshpërisin kur mbi kokën e tyre qëndron një vigan shumë i madh dhe i fuqishëm. Në realitet, vetëm qytetarët e thjeshtë muslimanë, mednja e shëndoshë dhe të kuptuarit instiktiv e të cilëve është më e sigurt dhe më e pranueshme se e prijësve dhe shkencëtarëve të tyre, e kuptojnë fuqinë dhe nivelin e rrezikut. Një musliman i thjeshtë di fare mirë për rrafshin në të cilin është duke u zhvilluar kjo luftë dhe për kapacitetet e fuqisë që janë në luftë kundër tij. Mirëpo, mungesa e besimit ndaj prijësve të vet shton presionin që bëhet mbi të.

Ndofta, në vitin 1258, kur Mongolët kishin arritur para portës së Bagdadit, për ta shkatërruar përgjithmonë mbetërinë më të madhe të Arabëve në historinë e tyre, ka mbretëruar një atmosferë e tillë. Në këtë kohë, ndonëse ishte shkatërruar dinastia e Abasidëve, pas tyre krijohen dinasti tjera me pozitë të ngjashme dhe me pallate kolosale e madhështore: Fatimidët në Egjipt, Omavidët në Spanjë, Safavidët në Iran dhe Mongolët në Indi. Mirpo këtë herë është vendosur ndryshe se nuk do të ketë më dinasti tjetër, nga se "demoni" është qenie ahmarrëse dhe xhelozë. Në këtë diskutim do të përpiqemi të prezantojmë disa veçori dhe karakteristika të medimeve, për të kuptuar me këtë përgjigjen e islamit për kohën e postmodernizmit.

Njohja e esencës së “demonit”

Në raport me modernistët të cilët përpos njohjes së botës, janë përpjekur ta ndryshojnë atë, si duket postmodernistët janë më të matur dhe më modest në qëllimet e tyre. Dëshira e tyre është ta rikonstruktujnë botën për ta njohur atë, na duket se është tejet vështirë edhe vet kuptimi i kësaj dëshire modeste.

Para disa vitesh, më saktësisht në vitet gjashtëdhjetë, dmth. Në kohën kur bota, në krahasim me horizontet që sot i ka përpara, ka qenë më e shëndoshë, më e parrezikshëm dhe shumë më e pastër, themeluesi dhe paraardhësi i idesë mbi mediumet na ka paralajmëruar mbi ekzistencën e “*teknologjisë elektrike*” dhe mundësinë e saj që të bëhet “*sistemi ynë qëndror nervor*”. Ai ka paralajmëruar se mediumet janë duke u bërë porosia e vetme e mundshme, ndërsa pastaj mediumet e kohës s’onë u bënë prijës dhe udhërrëfyes shpirtërorë, edhe ata që kanë karakter demonik. Mediumet e kohës s’onë, shikuar nga aspekti i ndikimit që ushtrojnë mbi neve, kapacitetit të tyre për ndryshimin e fakteve, thjeshtësimit të rrezikshëm të problemeve dhe ndikimit në ngjarje, konsiderohen si “*demon*” shpirtkeq, absolutisht i fuqishëm dhe i pranishëm, dhe, në realitet shkaktar i ekzistimit të “*frymës*” dominante të kohës së postmodernizmit.

Akoma nuk janë të njohur mirë esenca e këtij “*demoni*” dhe rreziqet që kanosen nga ekzistimi i tij. Për këtë arsye unë me vetëdije dhe qëllimisht po përdori termin “*demon*”. Gjatë viteve nëntëdhjetë, kur bota nxiton drejt fshatit teknologjik, çdo ditë është gjithënjë e më e madhe fuqia e këtij demoni dhe zgjërohet niveli i përçarjes mes popujve të ndryshëm. Liderët e ardhshëm më shumë do të dëshirojnë që gjithnjë pranë tyre të ndodhen ekspertët e hermeneutikës, në mënyrë që, gjatë punës me medime, t’i paralajmërojnë për rrezikun dhe që t’u japin këshilla të nevojshme në situata delikate kulturore.

Na supozojmë se mbyllja jonë në suazat e medimeve elektronike, të cilat paraqesin karakteristikat themelore të civilizimit dominues botëror, është situatë e definuar dhe e qartë. Mirëpo, më lejoni që të mos e tjeshtojmë këtë fenomen kompleks dhe të mos sjellim përfundim defintiv mbi çështjet të cilat janë të paqarta dhe mashtruese. Revista EKO “*ECO*” kështu e parashtron problemin e medimeve:

“Ç’janë mjete e informimit publik? A janë medime shpalljet në gazetë, sektori ndërkombëtar i televizionit ose një a dy fanela pa mëngë? Në realitet, na jemi ballafaquar jo vetëm me një, dy ose tri medime, porse me një numër të madh syresh që veprojnë në suaza të rrjetëve të ndryshme. Mediumet janë bërë shumë-dimensionale, mirëpo disa prej tyre janë medime të medimeve, dmth. Veprojnë dyfishtë.” (nr. 149, v. 1987.)

Prandaj më lejoni që edhe na të analizojmë më thellë esencën dhe mënyrën e veprimit të medimeve. Hulumtimi preciz i esencës së medimeve dhe studimi i tyre, do t’na zbulojë disa karakteristika dhe veçori që janë të fshehura në zemrën e këtij problemi. Në këtë mënyrë do të njihemi me paqartësitë, kontradiktat dhe paparashikueshmërinë e këtij fenomeni. Me këtë do të kuptojmë më mirë esencën e këtij “*demoni*”.

NJË: Mjetet e informimit publik nuk njohin kurrëfarë ndjenje të lojaliteti ose miqësisë

Ndofta njëra ndër karakteristikat më të rëndësishme të medimeve është jolojaliteti, ndërsa në realitet, paqartësia e tyre rrjedh nga kjo veçori. Na e dijmë mirë se medimet janë fuqi, forcimi i dominimit kulturor dhe përhapje e filozofisë politike. Ato janë armë shumë të rëndësishme të çdo vendi. Gjithashtu, e dijmë mirë se gjatë historisë, asnjë fuqi e madhe nuk ka përjetuar humbje për shkak të përdorimit të armëve të saj edhe atë nga armiku direkt, siç ka përjetuar Amerika gjatë krizës së Gjirit, edhe atë vetëm nga shkak se medimet paraqesin shpatë me dy teha.

Xhorxh Bushi, kryetarë i dikurshëm i Amerikës, cili ka qenë pioner në shrytëzimin e mundësive të medimeve, në fund të viteve tetëdhjetë ka sqaruar metodën e posaçme të udhëheqjes së në Gji:

“Prandaj shumë shpesh ka ekzistuar mundësia që lajmet të zëvendësohen me atë që ekspertët e informimit e quajnë “propagandë horizontale”. Me termin “propagandë horizontale” nuk nënkuptohet përhapja e gënjeshtrove, madje nuk mendohet as në ndonjë tentim të organizuar sipas nevojës; porse kjo supozohet si pjesë e një procesi me ndihmën e të cilit idealet dhe qëllimet e një kulture bëhen të përjetshme. Në shtyp ky problem është sygjeruar ashtu që duket logjik veprimi i organeve dhe organizatave tona dhe aftësia e udhëheqësve tonë. Është e sigurt se në këtë proces nuk ndjehet qëllimi i keq dhe pesimizmi, ngase kultura e cila nuk është në gjendje që qëllimet dhe idealet e saj t’i shndërrojë në vepër dhe t’i bëjë të përjetshme, nuk do të mund të ekzistoj.”

Mirëpo, pas disa ditësh medimet e orientojnë vëmendjen e tyre kah pengjët në Bagdad dhe Bushi kishte mbetur vetëm, që pa ndihmën e askujt, t’i përgjigjet komunikatave të Sadam Hyseinit. Në këto kondita Bushi e kishte kuptuar se arma e tij është shpatë me dy teha: “Ajo që dallon nga lajmi i sotëm në raport me paraardhësit e tyre, është fakti se lajmet bashkohore nuk kanë aspak tendencë të jenë ithtarë të një ane të caktuar, me qëllim që të veprojnë si pjesë e një tentimi të vazhdueshëm në drejtim të një kërkese ose dëshire specifike të organizuar. Prandaj ato vazhdimisht kërkojnë rivalë të rinj për luftë.”¹

Siç është theksuar në revistën *Spektatori* (The spectator):

“CNN pa kurrëfarë kufizimesh i ka lejuar vetes që në programin e vet ndërkombëtar të mos kujdeset ç’mund të bëjë e çka jo. Xhorxh Bushi në ditë e para të krizës së Gjirit ishte tejet i zemëruar, ngase përpjekjet e tij që nga Sadam Hyseini të krijojë personalitet Hitlerit modern, ishin të pasuksesshme për shkak të transmetimit direkt satelitor të lajmit mbi sjelljen miqësore të udhëheqësit Irakien ndaj pengjëve Perëndimorë.”²

Medimet perëndimore, pa fije ndjenje të lojalitetit, lejuan të trnasmethen raporte dhe porosi prekëse lidhur me muslimanët. Muslimanët, të cilët me fanatizëm refuzonin të gjitha medimet e huaja, duhet të mendojnë më shumë dhe më seriozisht mbi ndikimin e thellë dhe botëror të programeve televizive siç janë “*Toka e premtuar*”, “*Hoteli i Malekut*” dhe “*Terrori*”, në të cilët është prezentuar problemi i Paestinės me simpati të dukshme.

Kryengritësit e djeshëm sot mund ta luajnë rolin e heroit. Dje Sadami në sytë e Perëndimorëve ka qenë shembulli më i mirë i Arabit të urtë dhe të matur, ndërsa sot llogaritet si Hitler i ri. Miqët e Amerikës, si shahu iranian dhe Markosi i Filipinëve,

¹ (revista Freund, nr. 19, 1990v.)

² (S. Robinson, 1991.)

përnjëherësh në SHBA shndërrohen në “persona të padëshirueshëm”. Rushdiu në Perëndim është prezentuar si simbol i shkrimtarit i cili është i shtypur dhe persekutuar, ndërsa te muslimanët si njeri që është larguar nga feja. Mirëpo, deklarata e tij mbi lojalitet, në dhjetor të viti 1990 dhe sjellja e tij e mëvonshme, në të ardhmen me siguri do të ndikojnë në përmirësimin e mendimit të sotëm për të.

DY: Mediumet janë, kjo është e qartë, raciste.

Mediumet prëndimore janë nën kontrol të protestantëve të bardhë anglosaksonë (VASP). Yjet dhe hronjtë e medimeve duhet patjetër të jenë të bardhë, ose nëse kanë ngjyrë të mbyllët të lëkurës, ajo duhet të jetë e bronxtë. Sytë e kaltër dhe flokët e bardha janë karakteristika të dëshirueshme. Persona të këqinj dhe të poshtër në mediumet janë, kryesisht, personat nga Azia. Zezakët pasqyrohen gjithnjë më një kallëp të njejtë: “Zezaku i keq” është përtac, hajn, rebelues dhe problematik, ndërsa “zezaku i mirë” është pop-këngëtar ose sportist. Në të ardhmen zezakët që janë korespondentë dhe drjetorë nga gjenerata e Spajk Li-ut (Spike Lee), me siguri do ta përmisojnë këtë moto (natyrisht kur të mundin hidhërimin dhe zemërimin e tyre).

Vetëm para tri decenieve Mak Lohani u përpoq t’a orientojë vëmendjen tonë nga çështja: se zezaktë e Afrikës nuk mund të kuptojnë mediumet prëndimore ose t’i kushtojnë vëmendje atyre: “Ata gjatë çfaqjes së filmit në kino vazhdimisht flasin, bëjnë zhurmë ose kthejnë kokën e shytë nga lëviz fotografija. “Miërpo emisionet të cilat sot i udhëheqin zezakët, si Kozbi Shov,³ vëjnë në pikpyetje klisheën e të bardhëve dhe dalin jashta kornizave që i kanë përcaktuar ata. Pa marrë parasyh tragjeditë e pafund të varfërisë, poshtërimet dhe persekutimet që i kanë përjetuar gjatë kohës, ajo që të mahnit është fakti se te ata nuk ekziston hidhërimi dhe zemërimi, por spiritualiteti dhe gëzimi. Kozbi Shov e paraqet për bukuri këtë fakt. Ky emision na ilustron jetën e një familje kompakte zezak dhe paralel me këtë na porosit se janë dëbuar shpirtrat e këqinj të së kaluarës dhe se duhet jetuar më tutje. Edhe pse ky program është prodhuar në Holivud, megjithatë është dhuratë e shpirtit të njerëzimit.

Yjet e medimeve dhe heronjtë na ndihmojnë të kuptojmë këtë fakt (fanatizimin ndaj një ngjyre të caktuar të lëkurës ose race të caktuar). Nëse dëshirojmë që në bazë të programeve të medimeve të caktojmë listën e dhjetë personave më të njohur të botës, lista do të dukej afërsisht kështu: njëri ndër antarët mbretërore angleze (sipsa gjithë gjasave mbretëresha nënë ose princesha nga Uells), njëri ndër kosmonautët amerikanë, Elizabet Tejllor, Elvis Prisli, Xhejms Din, Ruzvelt, Merlin Monro, Gorbaçov, Ronald Regani dhe njëri nga tre Xhonët (mund të zgjedhni vet cili: Xhon Vejn, Xhon F. Kenedi ose Xhon Lenon). Natyrisht kjo list nuk është precize dhe e saktë, mirëpo njëkohëisht supozohet si listë postmoderniste. Në jetën e këtyre njerëzve baza morale ose shpirtërore është e vogël. Ata janë kryesisht njerëz tekanjor dhe të çuditshëm. Shenjtëria dhe famoziteti e tyre është arritur përmes medimeve.

---

³ Cosby Show